

Könyvheti históriák

Liebmann Béla felvétele

Könyvheti találkozás 1955-ben, a csehszlovák–magyar barátság jegyében. Dér Endre társaságában Jaromír Tomeček író, Brno testvérváros küldötte

Ilyenkor, a könyvhét idején — belémnyilallik a fájdalmas felismerés: lassan-csendesen könyvheti vete-ránná aszalódtam, hisz az első, hőskori könyvhetem óta — amikor a gimnázium cserkészcsapatától kölcsönkért ponyvasátorban magam is segítettem Komlósi Sándor bölcsészhallgató barátomnak a népi írók könyveit árulgatni a csabai főtéren — jó harminc esztendő zúgott tova... Jubilálok tehát. S elémtódul számos kódbevezetett arc, számos igaz „mese” — a könyvhét-ről.

Az arcok közül mindenekefölött Veres Péteré — Péter bácsi so-vány, mosolygós arca dereng elem. Csaba József, lelkes soproni líceumi tanár — a plebejus irodalom megszállottja — hozta közénk őt; a könyvhét a Veres Péter Sinkáról és József Attiláról szóló előadásával kezdődött, egy fülelt kora nyári estén, 1943-ban. Veres Péter szinte egyhúztomra „bamlizott” Balmazújvárostól Sopronig, s amíg azt fejtegette egy zsúfolásig telt koncertteremben: miért egyedül-álló József Attila, a „Külvárosi éj” költője — meg Sinka költé-szete, aki ismételtelhetlen módon emelte az irodalomba a bihari-bekési pásztorvilágát — sűrűn törülgette homlokát egy patyolat zsebkendővel, s legendás hófehér parasztinge is facsaró víz lehe-tett...

De azért ő is, a hallgatóság is bírt erővel, s a soproni diák-ság szinte megostromolta őt a végén, hogy valamelyik Püski-kiadta könyvbe beleírhasson egy-két szót, dedikációként.

Nehezen fogott a sor, pedig vacsorázni is kellett még. Vacso-ra után — nagy-nagy örömmre — engem ért az a megtisztelte-tés, úgy is, mint féligmeddig föl-

dit: zsadányit —, hogy a szállá-sára kísérhessem Péter bácsit, a Pécsi Tudományegyetem ev. teo-lógiai fakultásának vendégszobá-jába.

A fakultás kapujában, kemé-nyen kihúzza magát, frissen su-vickolt bajusszal s megnyirat-kozva állott Komjáti bácsi, a pe-dellus, s úgy nézett át kettőnk feje felett, mintha lesne még va-lakit... Veres Péter derűsen ke-zelt vele. Komjáti tata tétován nyújtott kezét, s egyre a hátuk mögé meresztgette a szemét, mintha még várna, hogy előlép valaki a nagykapu fényébe — a koromsötétből.

Aztán rosszkedvűen, vonakod-va vezetett minket a vendégszo-ba irányába. S a fejét sűrűn kapdosta visszafelé: hátralesege-tett egyre. S valamit egyre mor-gott. Úgy tetszett, mintha dűny-nyögése egyáltalán nem illett volna a szent falak közé. Elő-reengedtem Péter bácsit, a jó öreg „pedlárt” meg vallatóra fogtam suttogva:

— Valami baj van, Komjáti bácsi?

— Az istenit, neki! — tört ki dühösen —, hát csakugyan ő az íróvendég?! Én meg ebben a vastag posztóban izzadok már fél órája! Oszlánhát e' csak egy paraszt! Éppen olyan, mint én!

Akkor vettem jobban szem-ügyre az öreg: uramfia, díszbe öltözött! Abban a feszes, agyon-zsinórozott, maga nyakú hajdú-mandérban várta az író „urat”, két óra hosszat, amelyikben év elején forgatta volt az egyetemi fűtykóst, háromszor hajintva a padlóra, nagyot kurjantván: „A Tanács!”.

— Ó, az isten lűjje fejbe a vén Komjátit! — káromkodott még egyet, keserűn röhhentve saját magán...

Reggel persze már megbékélve hozta a nagy köcsög tejet, meg az abált szalonnát:

— Ezt kóstolja meg, hajja, há-zi szalonna e', Beledrűl! S rántott egyet a panyókára-vetett, hétköznapi kabátom, nagy-gangosan...

A prózaíró, persze, megelé-gszik egy csupor friss tejjel is, reggelire, vacsorára... Hanem a költőkkel baj van... Azok örök-ké éhesek — a szerelemre, ka-landra, leányok csókjára. Külö-nösen a földéaki éjszakákon jön meg az étvágy.

Mert a következő igaz történet itt esett meg velünk, a szom-szédban, Földeákon. Két fiatal költőt vittem ki magammal a 959-es könyvhétre: Borbély Ga-bit és Magdu Luciánt.

No, a könyvheti esten túljutot-tunk bukándozva, mint orosházi ember a talyigán. Ezután kezdő-dött a haddelhadd...

Előzően Gabi (aki ma a KISZ Központ titkára) komoly fiúhoz illően olvasott fel — komoly so-rokat:

„Apró szilánkokra tört a csend
s kihullt a hajnal kezéből...”

Erre a két szép sorára maig emlékezem.

A vékonyka Magdu Lucián szemüvege ábrándosan párállott, úgy olvasta melankólikus hang-hordozással:

„Nesztelen a folyóba
[ereszkedtünk...]
a víz csobogva csökölta
[kebleidet...”

Ezek a szerelmes strófák okoz-ták vesztünket. Mert „Lüsz” ba-rátunkra az est után ráragadt egy matrózbúzos nagylány. Nem lehetett levakarni róla... Szép barna leány volt: persze, hogy párja is akadt a faluban... Leg-alábbis — udvarlója.

Lüszienék összefonódva anda-logtak a templomkert cserjei között a sötétben, amíg a Sze-gedre visszarepítő autóra vára-koztunk... Mi, Gabival — tisz-tes távolban állingáltunk.

Egyszer csak halljuk ám, hogy három árny kerülgeti Luciánt.

— Ide gyere, ha mersz! Te gané! — kiáltoznak a nekitüze-sedett poetának.

Kezdem cudarul érezni ma-gam. Végre is, én a legvénebb számár vagyok a felelős a fiúk épségéért!

Zsebembe nyúlok kendőért, mert a homlokom csupa verej-ték. Hideg vasféle akad a ke-zembe: az édesanyámtól egy he-te kapott bicska!

Szegénykémnek, hiába mondo-gatom, hogy családós, meglelt ember vagyok: csak megajándé-koz valamivel mindig, ha otthon járok.

Tétován nézegetem a bicskát.

— Ide csak azt a békanyűzöt, Bandi bátykó! — kiáltja ércesen Gabi. Közelebb lép a megder-medt srácokhoz, s csattogtatni kezdi a bicskát a holdvilágnál.

A földéaki három királyok el-ódalognak, koldusmód. Nagyot nevetünk, felszabadultan kacag velünk a lány — s az autó már dudál is: mehetünk vissza ép-kézláb, Szegedébe.

...Szegény kis Lucián! Hogy volt-e ideje később a folyóba reszkedni a földéaki széplány-al? — Ki tudja... Lucit elte-áttuk azóta.

DÉR ENDRE

Veress Miklós

Csillagtűz

IV.
SZÉCHENYI ISMERETLEN
LEVELE PETŐFIHEZ

Úgy mondják fiam Szibériában rab vagy és mellkasodban köhögés lakik — az enyémben atók a szív helyén mert megátkoztál s holt szemgödreimben két szörnyű csillag ég csupán: megőrülés és kétségbeesés

Gondolj apádra rossz fiú — a bánya csak mint a fej: kísértettel teli de itt a tetszhalott házra küsznek a szemétdombok undok férgei s már lábamon föl s hullnak mennyezetről s a pisztoly csövében golyó helyett egy-egy hiénaszem: Thierry vadkutyáié lesnek mohón s én nem merem ravaszra szorított ujjamat mozdítani mert ha koponyámba repülnek meg nem ölnek de bentről kémlik lázatag agyam S mondják fiam lándzsával szúrtak át s lám vér és víz ömlött ki mellkasodból míg hozzám szóltál: óh atyám atyám mért hagytál el engem Nem tehettem másként — iszonyú gyilkos vagyok én felhőim: fölgomolygó hullászag magyar mezőkről Ehenhalt anyád és énmiattam mert sárkányfogakkal vettem ezt az országot teli s nem lón kenyér

csak vér csak vér s pirosló folyamainkból rótes kútvizünk-ből nem ihatott ember sem állat — végül a kútagasból hajtott rossz bitó a mártiroknak fájaként terülve szét és lengtek rajta öngyümölcsseim akasztott hétvezérek Most haza nem is jöhetsz fiam

Hanem figyelj

a bánya jó: beáshatsz ott a mélybe — löporra pénzt ha nem felejték — és e férges bolygót fölrobbanthatod... De mégse: hagyd míg fölfalja magát hogy szétröpülve romlott porszemi meg ne fertőzzék a tiszta irt

Lipták Tibor

Mozdulatok

borzalmas ez a csönd
két lépés és az isten között
két lépéssel minden mögött

befejezetlen mozdulatok
mint a szétépett versek
lobbannak — a semmibe esnek

nem nyúl értük senki
szentek és elvesztettek

Petri Ferenc

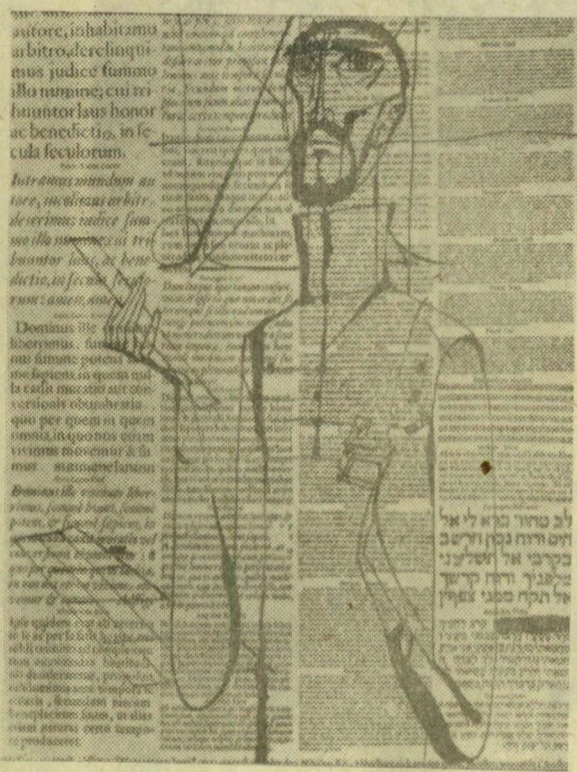
Zuhog a hó

Ha szeretnél
meg ha szerethetnélek
ha kettőn volnánk számkivetve
gagyogásodban felragyognék
nem kellene hogy felsüssön a nap
hogy kisebesedjem
hogy az árnyékodban éjszakázzam
akár egy alvadtatlan vértócsában

ahol az ábrándok orvtámadása elle-
nincs már módomban védekezni
zuhog a hó
tarlanak a szélcsend ujjai
mozdíthatatlan ágak

Reich Károly

Kass János